

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

NÉPMOZGALOM

A dunai térség államainak összesített népmozgalmi főeredményeiről az 1910/11. évek átlagát és a két világháború közé eső időszakot illetően az I. sz. grafikon számol be. Az adatokkal kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az 1910/11. évi eredmények Ausztria, Magyarország, Szerbia, Bulgária, Románia és — a házassági adatok kivételével — Bosznia-Hercegovina adatainak összesítéséből készültek. (Bosznia-Hercegovinára nézve az első világháborút megelőző időből a házasságkötésekről adatok nem állnak rendelkezésre ¹⁾) A két világháború közé eső időről a hat állam (Ausztria, Csehszlovákia, Magyarország, Jugoszlávia, Bulgária és Románia) eredményei voltak egybefoglalhatók. A kétféle terület tehát nem azonos. Az 1910/11. évi adatokban Ausztriának és Magyarországnak később Lengyelországhoz és Olaszországhoz csatolt részei is szerepelnek, de hiányzik belőle Besszarábia, Montenegró, valamint a Németbirodalomból Csehszlovákiához csatolt terület. Ennek ellenére az adatok mégis elég jól egybevethetők. Tanulságuk szerint a dunai államokban a születési arányszám a két világháború közé eső időben majdnem egyenes vonalban csökkent. Jelentősen visszaesett a halálozási gyakoriság is, de a születési arányszám csökkenésével nem tudott lépést tartani. A természetes szaporodás így észrevehetően kisebb lett, főleg az 1930-as években. A házassági gyakoriság az első világháborút követő időkben — a világháborús események visszahatásaképpen — igen magas értékeket mutatott és 1924-től 1930-ig is az 1910/11. évinél magasabb szinten állapodott meg. Ennek egyik legfőbb oka az lehet, hogy a népességben a házasuló korúak arányszáma is megnőtt az első világháborút megelőző időkhöz képest. A harmincas években bekövetkezett gazdasági válság hatására azután a házasságok száma erősen visszaesett és csak 1935-től kezdve mutatott újabb enyhe emelkedést.

Albániára — megfelelő adatok hiányában — sem ezek az összefoglaló, sem a további részletadatok nem terjednek ki; megemlíthető azonban, hogy az 1941-ről rendelkezésre álló albániai adatok szerint (ezer lélekre 6.2 házasságkötés, 27.7 elveszületés, 16.4 halálozás, 11.3 főnyi természetes szaporodás) a szokatlanul alacsony házassági aránytól eltekintve az ország népmozgalma Jugoszláviáéhoz hasonló, azzal az eltéréssel, hogy az elveszületési mozgalom és a természetes szaporodás Albániában valamivel kedvezőbb, a halálozás egy árnyalattal kedvezőtlenebb, mint az egykori jugoszláv állam területén.

¹⁾ Az első világháború előtti adatok természetesen az egyes államok akkori területére vonatkoznak. Így az ausztriai eredményekben Galicia és Dalmácia adatai is szerepelnek.

1. Házasságkötések

A házasságkötések számának és ezer lélekre eső arányának az egyes dunai államokban a két világháború közé eső időszakban való alakulásáról az alábbi táblázat ad tájékoztatást.¹⁾

	Ausztria	Cseh- szlovákia	Magyar- ország	Jugo- szlávia	Bulgária	Románia	Dunai álla- mok együtt
		a)	s z á m	s z e r i n t			
1921	81.223	164.988	93.310	157.055	60.048	197.998	754.622
1922	74.274	141.552	87.871	131.776	58.980	169.797	664.250
1923	56.594	130.448	78.706	129.796	53.300	165.216	614.060
1924	52.845	126.624	75.060	114.896	55.425	154.173	579.023
1925	50.842	130.307	74.382	123.005	52.629	153.678	584.843
1926	48.046	130.805	76.849	124.249	54.181	159.642	593.772
1927	48.523	130.237	77.026	124.104	51.340	171.934	603.164
1928	49.414	137.201	79.634	121.334	55.987	158.891	602.461
1929	51.523	139.200	78.518	128.120	55.852	159.485	612.698
1930	51.700	136.959	77.907	138.322	54.483	166.824	626.195
1931	49.717	129.875	76.354	126.072	55.667	166.966	604.651
1932	45.338	127.990	71.202	111.059	56.515	175.359	587.463
1933	43.915	124.805	73.080	111.503	55.982	155.323	564.608
1934	44.052	118.270	78.843	99.704	56.421	174.506	571.796
1935	45.696	115.634	75.905	110.129	48.141	165.841	561.346
1936	46.369	121.145	77.217	109.528	48.950	176.785	579.994
1937	46.359	126.298	80.239	117.646	51.141	185.024	606.727
1938	85.837	—	74.276	121.605	53.275	173.639	—
1939	117.520	—	89.210 ²⁾	—	57.107	156.933	—
1940	78.490	—	85.827 ³⁾	—	56.990	—	—

	Ausztria	Cseh- szlovákia	Magyar- ország	Jugo- szlávia	Bulgária	Románia	Dunai álla- mok együtt
		b)	e z e r	l é l e k r e			
1921	12.5	12.1	11.6	13.0	12.3	12.6	12.4
1922	11.4	10.3	10.8	10.8	11.8	10.6	10.8
1923	8.6	9.4	9.3	10.5	10.4	10.2	9.8
1924	8.0	9.0	9.1	9.1	10.6	9.4	9.2
1925	7.7	9.2	8.9	9.6	9.9	9.2	9.2
1926	7.2	9.1	9.2	9.6	10.0	9.4	9.2
1927	7.3	9.0	9.1	9.4	9.3	10.0	9.2
1928	7.4	9.5	9.3	9.1	10.0	9.1	9.1
1929	7.7	9.5	9.1	9.4	9.9	9.0	9.2
1930	7.7	9.3	9.0	10.0	9.5	9.3	9.3
1931	7.4	8.8	8.8	9.0	9.6	9.2	8.9
1932	6.7	8.6	8.1	7.8	9.6	9.5	8.5
1933	6.5	8.3	8.3	7.8	9.4	8.3	8.1
1934	6.5	7.9	8.9	6.7	9.3	9.2	8.1
1935	6.8	7.6	8.5	7.5	7.9	8.7	7.9
1936	6.9	8.0	8.6	7.3	8.0	9.2	8.1
1937	6.9	8.3	8.9	7.8	8.2	9.5	8.4
1938	13.4	—	8.2	7.9	8.5	8.8	—
1939	17.7	—	8.8	—	9.1	7.9	—
1940	11.7	—	7.8	—	9.0	—	—

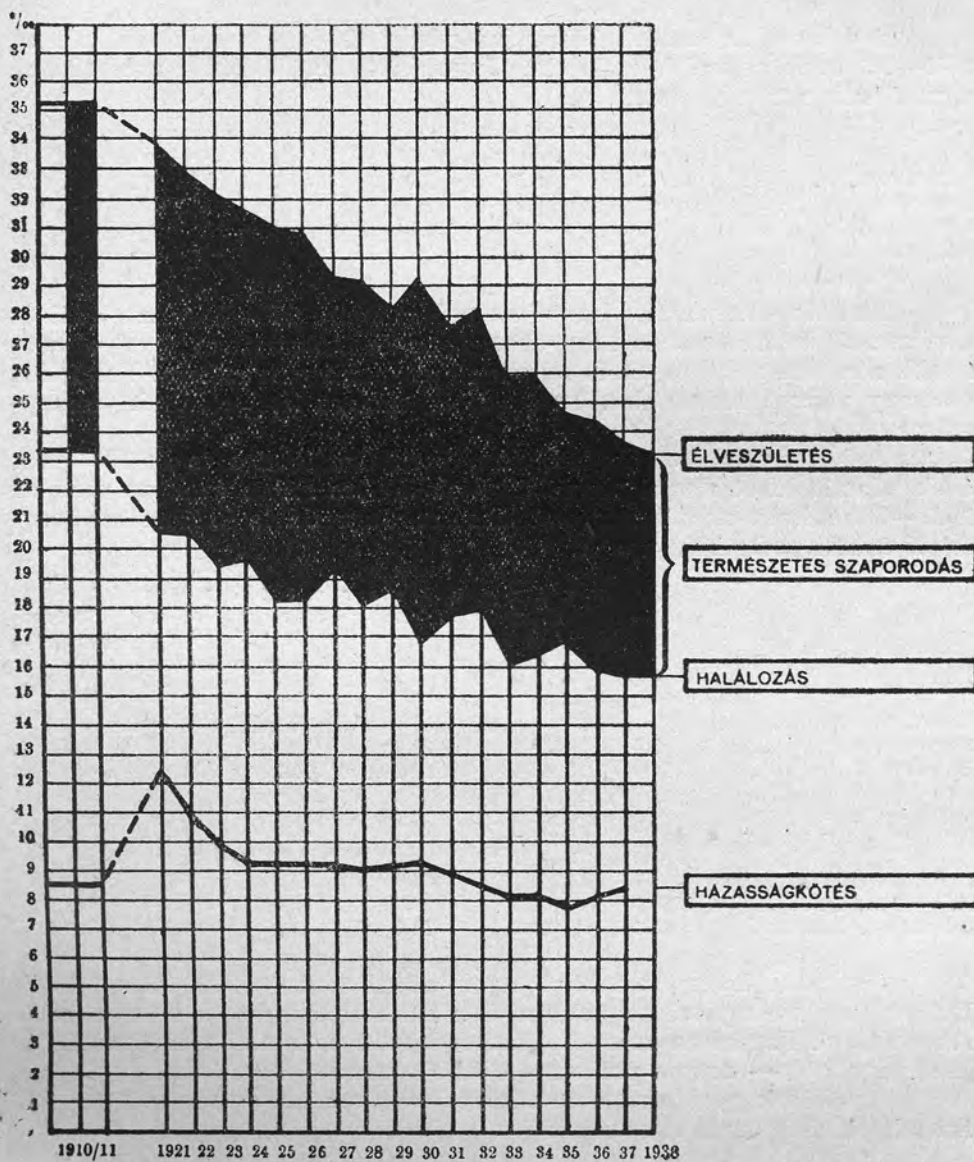
¹⁾ Általában (a házasságkötésekre vonatkozó további összeállítások túlnyomórészéről is) az első világháború utáni területre vonatkozó adatok.

²⁾ Magyarország a fevidéki területgyarapodás (1938) után.

³⁾ Magyarország a kárpátaljai területgyarapodás (1939) után.

Az adataiból kitetszően a világháborút követő nagy házassági hullám valamennyi országban nagyjából egyforma intenzitással jelentkezett. A házasságkötési gyakoriságok az egyes országokban elég szorosan helyezkednek el az összesített gyakoriság körül és kisebb-nagyobb ingadozásokkal ugyanazt a már említett alakulást mutatják. Egyedül a volt

Ausztria arányszáma jelez lényeges eltérést. Házasságkötési arányszáma 1923-tól 1937-ig feltűnően alacsony és csupán Jugoszlávia közelíti meg az 1930-as évek derekán. Általánosan ismert azután az a nagy változás, amely Ausztria népesedésében 1938 után bekövetkezett; talán a legjobban a házasságkötési arányszámon figyelhető meg ez a folyamat: 1938-

A dunai államok népmozgalmi főeredményei 1910/11 átlag. — 1921—1938.

ban majdnem kétszeresére, 1939-ben pedig majdnem háromszorosára szökött és még az 1940. évben is igen magas színvonalat ért el. Hasonló jelenség mutatkozott az u. n. Szudéta-földön is, amelynek házasságkötési gyakorisága 1938-ban 8.2, 1939-ben 14.5 és 1940-ben is még 10.2‰ volt. Feltűnő, hogy ez a jelenség a volt Cseh-Morva protektorátusban is megfigyelhető volt. Adatai a következők:

5 Radisics E.: A Dunatáj.

Év	Házasságkötés	
	szám szerint	‰
1938	55.973	8.3
1939	80.479	10.8
1940	77.022	10.3
1941	68.754	9.2
1942	76.071	10.1

A házasulók családi állapotára nézve a következő összeállítás az 1934—36. évek adataiból indul ki. Jugoszlávia és Románia eredményei nem állnak rendelkezésre.

	100 vőlegény közül			100 menyasszony közül		
	nőtlen	özvegy	elvált	hajadon	özvegy	elvált
Ausztria ¹⁾	90.3	8.8	0.9	94.8	4.5	0.7
Csehszlovákia	88.7	7.8	3.5	94.0	3.5	2.5
Magyarország	86.5	8.9	4.6	90.8	5.3	3.9
Bulgária	86.9	10.9	2.2	90.7	7.0	2.3

1) 1935/36. évi átlag.

Említésre érdemes, hogy az erősen ipari jellegű Ausztriával és Csehszlovákiával szemben Magyarországon és Bulgáriában jóval alacsonyabb a nőtlen vőlegények és hajadon menyasszonyok aránya. Feltűnően alacsony viszont Ausztriában az újabb házasságra lépő elváltak viszony-száma.

A házasulók életkoradatainak összehasonlítására is az 1934—36. évek adatait lehet alapul venni. Csehszlovákiára nézve azonban csak az 1931—33. évi adatok állnak rendelkezésre, Jugoszlávia és Románia megfelelő adatai pedig hiányoznak.

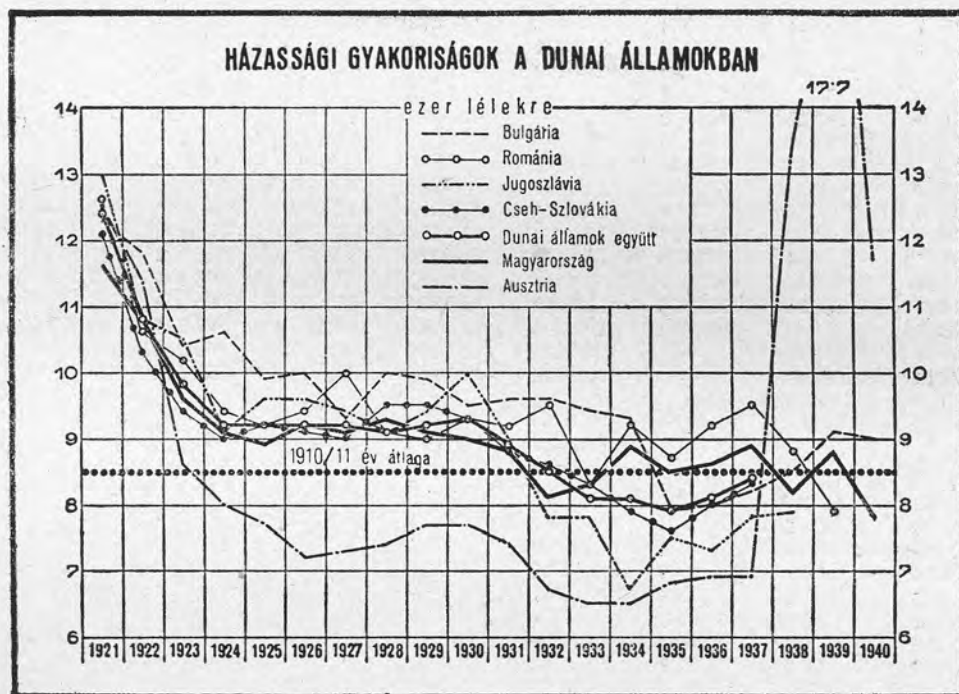
	S z á z		h á z a s u l ó		k ö z ü l	
	20 éven aluli	20—24 é	25—29 v	30—39 é	40—49 s	50 éves és idősebb
Ausztria	0.3	16.9	37.1	32.8	6.8	6.1
Csehszlovákia		34.7	38.4	19.1	4.4	3.4
Magyarország	1.6	33.6	35.7	20.2	4.9	4.0
Bulgária	14.9	46.4	22.0	11.2	3.1	2.4
Ausztria	4.8	34.9	31.9	20.9	5.3	2.2
Csehszlovákia		62.2	22.5	11.7	2.7	0.9
Magyarország	19.4	44.6	19.4	11.4	3.5	1.7
Bulgária	32.8	45.4	13.1	5.6	2.0	1.1

Jellemző, hogy az inkább agrárjellegű országokban, főleg pedig Bulgáriában mennyivel nagyobb a fiatalabbkorú házasulók aránya, mint Ausztriában. Fontos ez azért is, mert hiszen a fiatalabb korban kötött házasságokból — ceteris paribus — több gyermek is születik.

A válások gyakoriságáról a következő összeállítás ad az 1934—36. évi adatok alapján tájékoztatást:

	Száz házasságkötésre esett válás az 1934/1936. évek átlagában	10.000 lélekre
Ausztria	13.05	8.76
Csehszlovákia	6.44	5.04
Magyarország	7.28	6.31
Jugoszlávia	5.04	3.64
Bulgária	3.01	2.52
Románia	5.65	5.10
Dunai államok együtt	6.27	5.06

A válásoknak a kötött új házasságokhoz való viszonyítása — lévén az egyes országokban a házasságkötések gyakorisága eltérő — némileg torz képet ad, főleg abban az esetben, ha a viszonyítás alapjául vett években a házasságkötések száma valamilyen ok következtében igen alacsony. Ez az eset összeállításunkban Ausztriánál. A válásoknak a népesség számához való viszonyítása sem lehet tökéletes, hiszen a különböző országok népének korösszetétele nem egyforma és nem egyenlő közöttük a házasságok aránya sem. Annyit azonban ezek az adatok is elárulnak, hogy a válásoknak sokkal nagyobb a gyakorisága az iparosodottabb államokban. Fel-tűnően alacsonyak az erősen agrárjellegű Bulgáriára vonatkozó értékek.

HÁZASSÁG GYAKORISÁGA (1921—1940)

Románia esetében a viszonylag igen magas válási gyakoriságnak különleges oka is lehet.

Tanulságos még a válással megszűnt házasságok tartamának egybevetése is. Összehasonlítául ismét az 1934—36. évek adatai szolgálnak:

	Száz válással megszűnt házasság közül a házasság tartama volt				együtt	
	5 évnél kevesebb	5—9 év	10—14 év	15 évnél több	10 évnél kevesebb	több
Ausztria	31.2	27.3	22.2	19.3	58.5	41.5
Csehszlovákia	27.2	31.9	21.6	19.3	59.1	40.9
Magyarország	33.4	31.6	20.2	14.8	65.0	35.0
Bulgária	29.7	34.3	20.5	15.5	64.0	36.0

Figyelemreméltó, hogy Magyarországon és Bulgáriában a válásoknak sokkal nagyobb része esik a rövidebb tartamú házasságokra, mint Ausztriában és Csehszlovákiában.

2. Születés

Az alábbi táblázat az élveszületések számának és arányszámának a dunai államokban való alakulását mutatja be az 1921-től 1940-ig terjedő időszakról ¹⁾:

Év	Ausztria	Cseh-szlovákia a)	Magyarország s z á m	Jugoszlávia s z e r i n t	Bulgária	Románia	Dunai államok együtt
1921	151.138	399.019	255.453	442.530	196.942	620.460	2.065.542
1922	150.958	388.339	249.279	420.910	202.602	613.726	2.025.814
1923	146.885	379.808	238.971	432.779	192.381	608.763	1.999.587
1924	142.141	363.331	221.462	442.835	207.117	622.580	1.999.466
1925	135.841	355.989	235.480	437.070	196.312	605.655	1.966.347
1926	127.254	351.706	229.484	459.035	202.730	607.864	1.978.073
1927	118.741	335.709	218.548	451.617	183.334	603.284	1.911.233
1928	116.783	337.269	224.693	437.523	185.189	623.860	1.925.317
1929	112.121	326.307	215.463	452.544	173.417	600.556	1.880.408
1930	112.601	333.253	219.784	489.270	179.973	625.341	1.960.222
1931	106.661	318.263	206.925	470.275	171.180	607.130	1.880.434
1932	102.179	312.457	205.529	465.935	185.578	662.058	1.933.736
1933	96.455	287.718	193.911	452.229	174.108	597.834	1.802.255
1934	91.920	280.757	194.279	460.913	181.795	612.416	1.822.080
1935	89.151	270.925	189.479	441.728	160.951	585.503	1.737.737
1936	88.264	264.647	183.369	435.861	159.146	608.906	1.740.193
1937	86.190	262.526	182.449	423.794	150.771	601.310	1.707.040
1938	93.812	243.564	182.206	411.381	142.415	585.197	1.658.575
1939	138.826	—	202.427 ²⁾	403.938	134.833	563.736	—
1940	146.148	—	233.914 ³⁾	—	140.564	352.528	—
b) e z e r l é l e k r e							
1921	23.2	29.2	31.8	36.7	40.2	39.4	33.9
1922	23.1	28.1	30.8	34.4	40.5	38.4	32.9
1923	22.4	27.2	29.2	34.8	37.7	37.6	32.1
1924	21.6	25.8	26.9	35.1	39.8	37.9	31.6
1925	20.5	25.1	28.3	34.2	36.9	36.3	30.8
1926	19.1	24.6	27.4	35.4	37.4	35.9	30.6
1927	17.8	23.3	25.8	34.3	33.2	35.2	29.2
1928	17.5	23.3	26.4	32.7	33.2	35.9	29.1
1929	16.7	22.4	25.1	33.3	30.6	34.0	28.2
1930	16.8	22.7	25.4	35.5	31.4	35.0	29.1
1931	15.8	21.5	23.7	33.6	29.5	33.4	27.6
1932	15.2	21.0	23.4	32.9	31.5	35.9	28.1
1933	14.3	19.2	22.0	31.5	29.2	32.1	25.9
1934	13.6	18.6	21.9	31.6	30.1	32.4	25.9
1935	13.2	17.9	21.2	29.9	26.4	30.7	24.6
1936	13.1	17.4	20.4	29.1	25.9	31.5	24.4
1937	12.8	17.2	20.2	27.9	24.3	30.8	23.7
1938	14.1	16.8 ⁴⁾	20.1	26.7	22.8	29.6	23.2
1939	20.9	—	19.9	25.9	21.4	28.3	—
1940	21.8	—	21.2	—	22.2	26.5 ¹⁾	—

1) Általában (a születésekre vonatkozó további összeállítások túlnyomó részéről is) az első világháború utáni területre vonatkozó adatok.

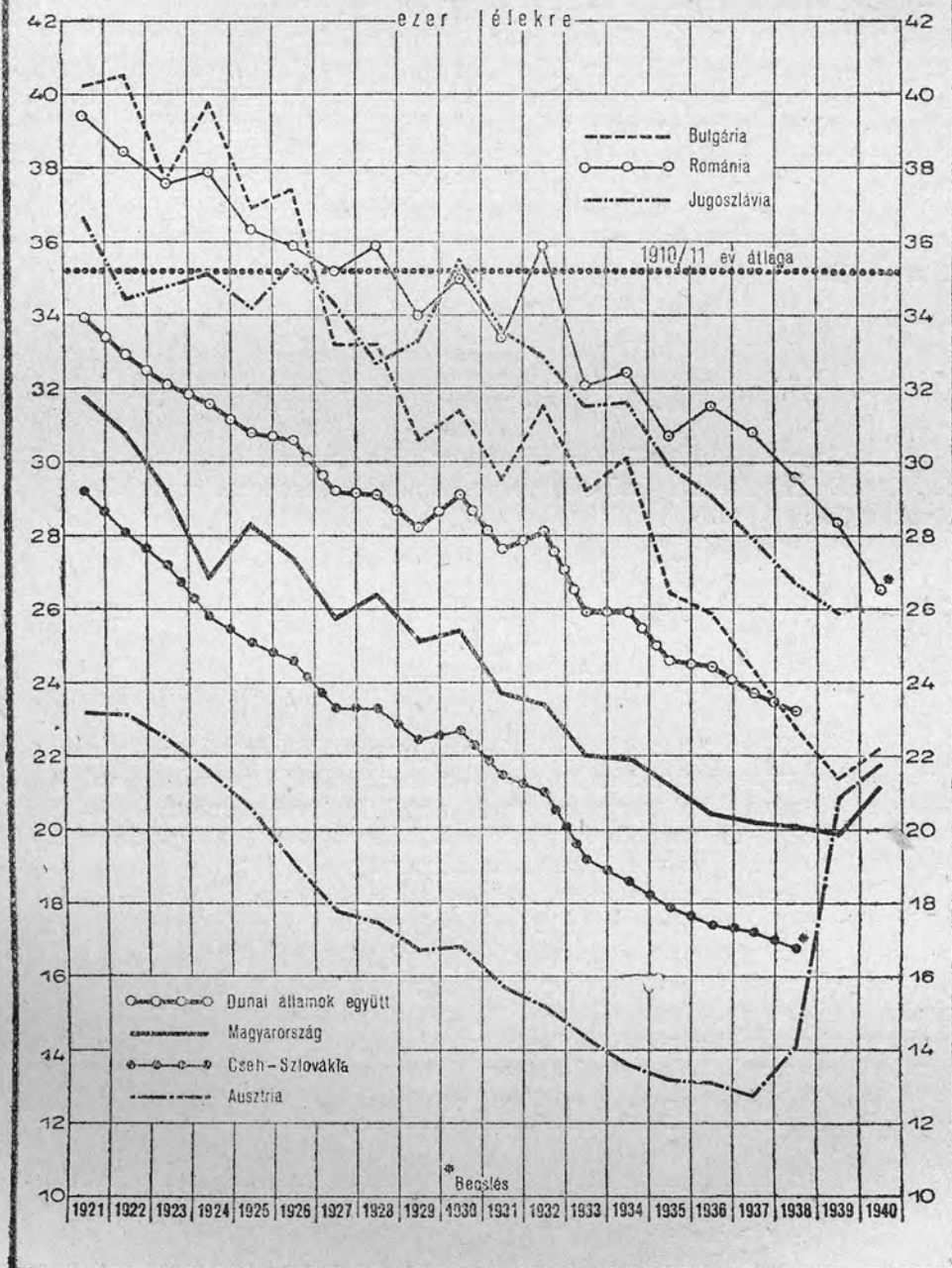
2) Magyarország a felvidéki területgyarapodás (1938) után.

3) Magyarország a kárpátaljai területgyarapodás (1939) után.

4) Becslés.

A bemutatott adatok tanúsága szerint 1921-ben a születések száma nem érte el az 1910–11. évek színvonalát és attól kezdve úgyszólván minden országban majdnem egyenesvonalú csökkenést mutat. A harmincas évek gazdasági válsága a dunai államok születési arányszámaira alig volt észrevehető befolyással. Aránylag magas színvonalon maradt mindvégig Románia és a volt Jugoszlávia születésszáma. Persze

SZÜLETÉSI GYAKORISÁG A DUNAI ÁLLAMOKBAN

SZÜLETÉSI GYAKORISÁG (1921—1940)

figyelembe kell venni, hogy a halálozási viszonyok is ezekben az országokban viszonylag változatlanul a legkedvezőtlenebbek. Különösen Romániára áll ez. Bulgáriában, amelynek születési arányszáma a vizsgált időszak elején még a legkedvezőbb volt, a legnagyobb viszonylagos csökkenés mutatkozik, de ugyanebben az országban javult meg a legnagyobb mértékben a halálozási arányszám is. Általában megfigyelhető a születési arányszámoknak egy nagyjából egyező színvonal felé való haladása. Különösen jól látszik ez a volt Ausztria, Magyarország és Bulgária 1940. évi eredményeinél. Az időszak végefelé a görbék erősen összefutnak. Rendkívül érdekesen alakulnak Ausztria adatai. Egészen 1938-ig a legrosszabb eredményeket adják. A következő esztendőben a születési szám ugrásszerűen emelkedett és ez az emelkedés még a háború alatt is folytatódott. Ugyanez a jelenség észlelhető volt az u. n. Szudéta-földön, sőt a volt Cseh-Morva protektorátusban is. A Szudéta-földön 1938-ban csak 14.6 születés esett ezer lélekre; 1939-től kezdve adatai a következők:

Év	Élveszületések	
	szám szerint	ezer lélekre
1939	74.720	22.0
1940	82.647	24.0
1941	60.950	20.3

A Szudéta-föld 1941. évi adatán mindenesetre már a háború hatását lehet érezni. A volt Cseh-Morva protektorátus eredményei a következő képet adják:

Év	Élveszületések	
	szám szerint	ezer lélekre
1939	109.537	14.7
1940	125.052	16.8
1941	129.864	17.3
1942	137.738	18.3

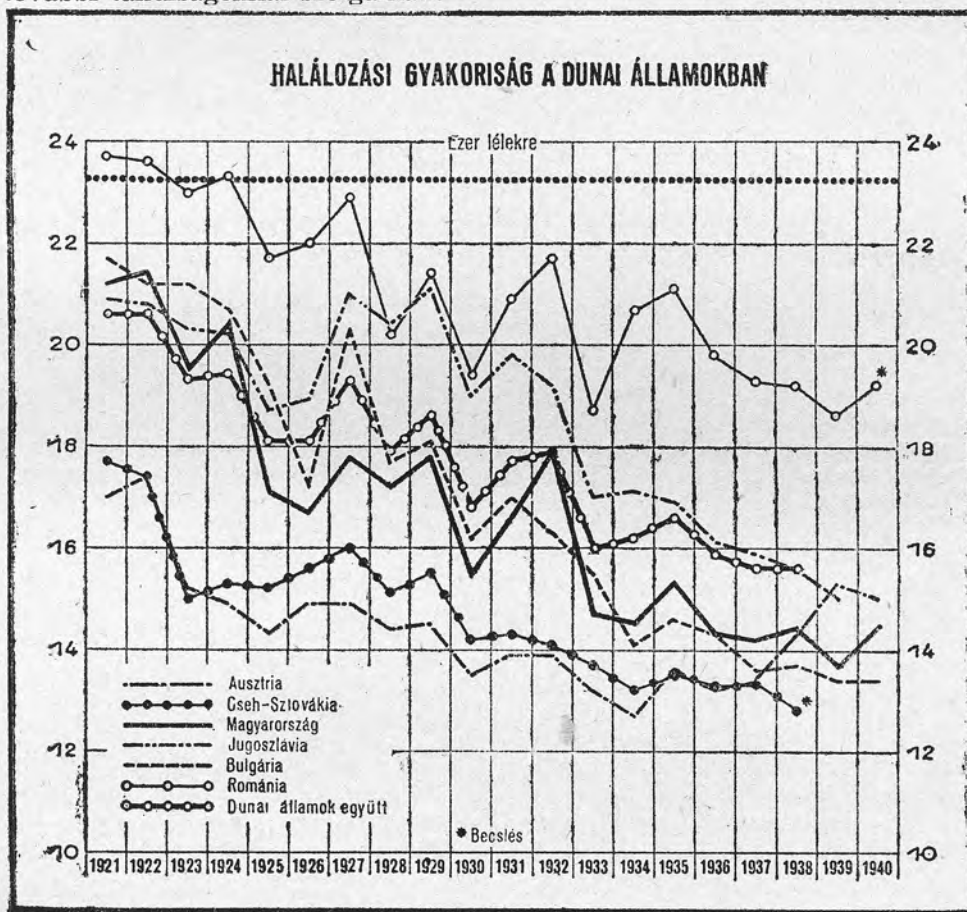
Az 1939. évben az előző évi 16.8⁰/₀₀-es születési arányszámhoz képest némi visszaesés észlelhető, ami a csehszlovák állam válságával kapcsolatos eseményekkel magyarázható. Attól kezdve azonban a fejlődés vonala töretlen és nem befolyásolja a háború sem, melynek a cseh anyaország népe nem volt közvetlen részese.

Hasonló — bár kisebb méretű — születésszaporulat volt észlelhető a Magyarországhoz visszacsatolt területeken is. Ezeknek a területeknek születési arányszáma azonban egyrészt a visszacsatolást megelőző időben sem volt olyan mélypontokon, mint akár a volt Ausztriában, akár a cseh anyaországban, másrészt a legelső visszacsatolásokat nem tekintve, Magyarországhoz való visszatérésük már erősen a háború idejére esett, ami a születésszaporulatnak természetesen igen nagy akadály.

Az általános termékenységi arányszámok az 1930. év körül a dunai államokban a következő áttekintést adják:

	Időszak	Esett 1000 nőre élveszületés
Ausztria	1930/33	61.9
Csehszlovákia . . .	1929/32	87.0
Magyarország . . .	1930/31	98.4
Jugoszlávia	1930/31	149.3
Bulgária	1925/28	150.0
Románia	1930/31	140.8

Az összehasonlítást az időszakok különbözősége némileg zavarja. Elárulják azonban az adatok, hogy a születéskorlátozás terén a legkedvezőtlenebb helyzetben lévő dunai államok a valóságban még rosszabbul álltak az akkor még kiválóan szaporodó déli szomszédjaikhoz képest, mint az a nyers élveszületési arányszámok alapján feltehető lett volna. Az egyes női korcsoportokra számított különleges termékenységi hányadosok további tanulságokkal szolgálnak:

HALÁLOZÁS GYAKORISÁGA (1921—1940)

Életkor	Ausztria	Csehszlovákia	Magyarország	Bulgária
	1933/34	1930/31	1930/31	1934/35
	esett ezer megfelelő korú nőre élveszületés			
15—19 éves	25.8	28.0	40.8	52.6
20—24 „	79.6	133.7	158.5	198.8
25—29 „	89.7	141.8	151.8	193.0
30—34 „	69.8	103.0	110.8	128.5
35—39 „	45.5	65.8	74.8	78.5
40—44 „	10.1	25.3	27.5	36.4
45—49 „		3.0	3.0	11.8

Magyarország, főleg azonban Bulgária adatainál feltűnő a másik két állammal szemben a legfiatalabb korcsoport erőteljes szülési gyakorisága.

A legnagyobb értékeket a 20—24 éveseknél találjuk, míg Ausztria és Csehszlovákia esetében az arányszám egy korcsoporttal később, a 25—29 éveseknél tetőzik.

A nyers reprodukciós hányados — amely a halálozást nem veszi figyelembe, de az egyes országokban eltérő korösszetétel zavaró hatását kiküszöböli, tehát jobb összehasonlítási lehetőséget ad mint az általános termékenységi arányszám — ugyanezen időszakokban a következően alakult a felsorolt négy államban:

		Nyers reprodukciós hányados
Ausztria	1933/34	0.804
Csehszlovákia . . .	1930/31	1.214
Magyarország . . .	1930/31	1.375
Bulgária	1934/35	1.694

A dunai államokban végül az 1934—36. évek átlagában a következően alakultak a születések életképesség, származás és nem szerint:

	Száz szülött kö- zül volt halva- szülött	Száz élveszülött közül volt törvényes szülött	fiú	Száz élveszülött leányra esett fiúszülött
Ausztria	2.74	74.9	51.3	105.5
Csehszlovákia	2.25	89.8	51.5	106.2
Magyarország	2.10	91.0	51.6	106.4
Jugoszlávia	1.01	94.8	51.8	107.4
Bulgária	0.97	97.4	51.6	106.4
Románia	2.34	89.6	51.5	106.2

3. Halálozás

A dunai államok halálozási főadatait az 1921—1940. évekről az alábbi táblázat tünteti fel:

Év	Ausztria	Cseh- szlovákia	Magyar- ország	Jugo- szlávია	Bulgária	Románia	Dunai álla- mok együt
		a)	s z á m	s z e r i n t			
1921	110.451	241.607	170.059	252.104	106.224	372.157	1,252.602
1922	113.467	240.422	173.351	254.478	106.063	376.236	1,264.017
1923	99.924	209.488	159.287	252.543	108.250	372.480	1,201.972
1924	98.055	215.837	167.668	254.527	107.818	382.915	1,226.820
1925	94.988	215.590	142.150	239.429	102.212	361.995	1,156.364
1926	99.034	222.684	139.905	244.761	93.409	372.948	1,172.741
1927	99.330	230.625	150.675	276.294	112.119	392.850	1,261.893
1928	96.097	219.217	146.496	272.606	98.713	351.726	1,184.855
1929	97.408	225.527	152.847	286.249	102.653	377.646	1,242.330
1930	90.512	207.709	134.341	261.497	92.771	346.714	1,133.544
1931	93.846	212.280	144.968	276.840	98.469	380.251	1,206.654
1932	93.614	210.341	157.106	272.180	96.180	399.326	1,228.747
1933	88.895	205.291	129.913	243.717	92.698	348.104	1,108.618
1934	85.739	199.203	129.049	248.882	85.046	396.668	1,138.587
1935	92.108	204.133	136.923	248.978	89.086	402.720	1,173.948
1936	89.078	202.471	128.333	240.879	87.723	382.179	1,130.663
1937	90.210	202.359	128.049	242.184	84.674	377.812	1,125.288
1938	94.755	184.207	130.628	240.303	85.373	379.278	1,114.544
1939	101.646	—	139.542 ²⁾	233.196	84.150	370.287	—
1940	100.406	—	160.109 ³⁾	—	85.046	254.892	—

1) Általában (a halálozásokra vonatkozó további összeállítások túlnyomórésznél is) az első világháború utáni területre vonatkozó adatok.

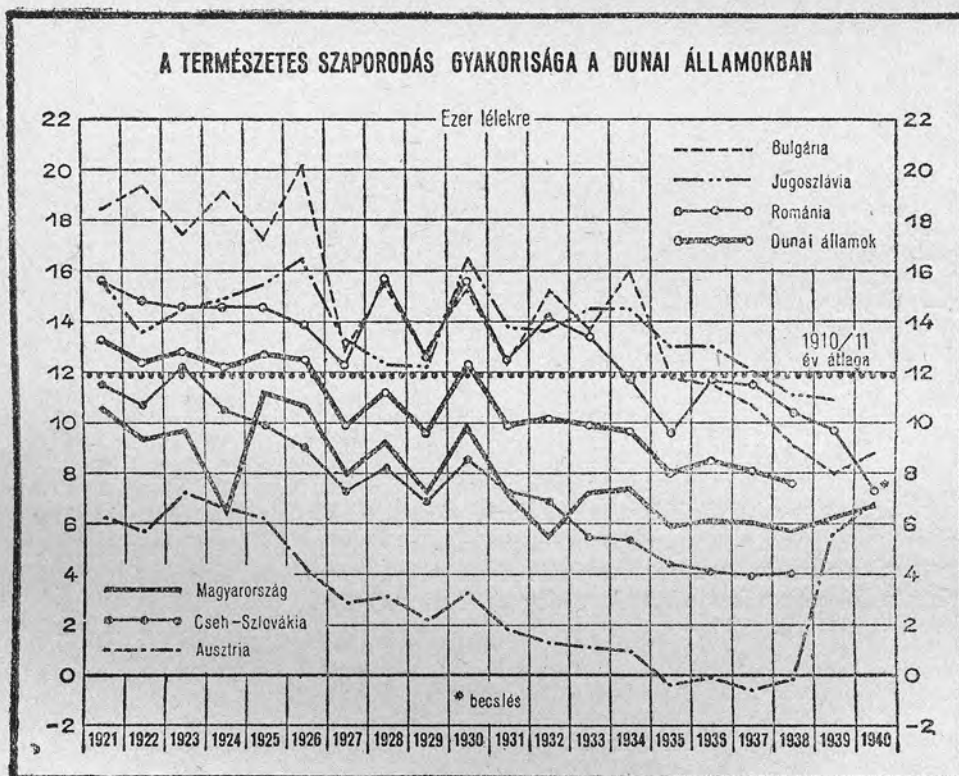
2) Magyarország a felvidéki területgyarapodás (1938) után.

3) Magyarország a kárpátukrajnai területgyarapodás (1939) után.

Év	Ausztria	Cseh-szlovákia b)	Magyarország e z e r	Jugoszlávia l é l e k r e	Bulgária	Románia	Dunai államok együtt
1921	17.0	17.7	21.2	20.9	21.7	23.7	20.6
1922	17.4	17.4	21.4	20.8	21.2	23.6	20.5
1923	15.2	15.0	19.5	20.3	21.2	23.0	19.3
1924	14.9	15.3	20.4	20.2	20.7	23.3	19.4
1925	14.3	15.2	17.1	18.7	19.2	21.7	18.1
1926	14.9	15.6	16.7	18.9	17.2	22.0	18.1
1927	14.9	16.0	17.8	21.0	20.3	22.9	19.3
1928	14.4	15.1	17.2	20.4	17.7	20.2	17.9
1929	14.5	15.5	17.8	21.1	18.1	21.4	18.6
1930	13.5	14.2	15.5	19.0	16.2	19.4	16.8
1931	13.9	14.3	16.6	19.8	17.0	20.9	17.7
1932	13.9	14.1	17.9	19.2	16.3	21.7	17.9
1933	13.2	13.7	14.7	17.0	15.5	18.7	16.0
1934	12.7	13.2	14.5	17.1	14.1	20.7	16.2
1935	13.6	13.5	15.3	16.9	14.6	21.1	16.6
1936	13.2	13.3	14.3	16.1	14.3	19.8	15.9
1937	13.4	13.3	14.2	15.9	13.6	19.3	15.6
1938	14.3	12.8 ¹⁾	14.4	15.6	13.7	19.2	15.6
1939	15.3	—	13.7	15.0	13.4	18.6	—
1940	15.0	—	14.5	—	13.4	19.2 ¹⁾	—

1) Becslés.

A bemutatott eredményekből kitűnik, hogy az első világháborút követő idők minden nehézsége ellenére a halálozási viszonyok már 1921-ben is lényegesen kedvezőbbek voltak, mint tíz évvel korábban. A dunai

A TERMÉSZETES SZAPORODÁS GYAKORISÁGA (1921—1940)

államoknak az 1910—11. évekre megállapított átlagos halálozását csupán Románia haladta meg az első két esztendőben. Attól kezdve minden ország adata alacsonyabb, mint a dunai államok 1910—11. évi átlagos halálozási aránya. Egyébként a halálozási eredményeknél is megfigyelhető az időszak végefelé az egyes országok görbéinek erős összehajlása. Aránylag kisebb mértékben javult — természetesen — azoknak az államoknak halálozási arányszáma, amelyek már a huszas évek elején is viszonylag kedvező helyzetben voltak. Igen jelentős az arányszám javulása elsősorban Bulgáriában, azután Magyarországon és azonkívül Jugoszláviában. Románia halálozási arányszáma is kedvezőbbé vált és ez a javulás önmagában elég jelentős is, de mégis erősen elmarad az előbb említett három államnál tapasztalható mértéki mögött. Viszont Ausztria halálozási arányszáma 1938-tól kezdve romlott. Ennek azonban nincs különösebb jelentősége, mert majdnem teljesen az ugyanekkor jelentékenyen megnövekedett születési számból adódó és csak számszerűen nagyobb csecsemő- és gyermekhalálozás okozta.

A meghaltaknak nem szerinti megoszlásáról a következő összeállítás tájékoztat:

Ország	Időszak	Száz meghalt közül volt	
		fi	nő
Ausztria	1934—36	51.0	49.0
Csehszlovákia	1931—33	50.5	49.5
Magyarország	1934—36	51.3	48.7
Jugoszlávia	1934—35	50.6	49.4
Bulgária	1934—36	51.9	48.1

A meghaltaknak fontosabb korcsoportok szerint való tagolódása az alábbi képet adja:

Életkor	Ausztria	Csehszlovákia	Magyarország	Jugoszlávia	Bulgária
	1934/36	1931/33	1934/36	1934/35	1934/36
	a meghaltak megoszlása %-ban				
1 éven aluli	9.5	19.4	21.1	26.7	27.3
1—4 éves	2.4	4.7	5.8	12.6	12.5
5—9 éves	1.5	2.0	1.8	3.3	3.0
10—19 éves	2.1	2.8	3.1	4.1	4.5
20—39 éves	9.8	11.0	11.9	12.7	12.1
40—59 éves	19.6	15.9	15.1	13.1	11.5
60—79 éves	42.6	34.3	31.3	21.3	20.1
80 éven felüli	12.4	9.9	9.9	5.8	9.0
Ismeretlen	0.1	0.0	0.0	0.4	0.0
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Részben a népesség eltérő korösszetétele, részben pedig a fiatalok magasabb halálozása okozza, hogy főleg Bulgáriában és Jugoszláviában annnyival nagyobb a csecsemő- és gyermekhalottaknak az összes meghaltak számához viszonyított aránya. A csecsemőhalandóság egyébként a következően alakult a dunai államokban:

Ország	Időszak	Egy éven aluli meghaltak az éveszülöttek %-ában
Ausztria	1934/36	9.4
Csehszlovákia	1931/33	13.3
Magyarország	1934/36	14.6
Jugoszlávia	1934/35	14.7
Bulgária	1934/36	14.2
Románia	1934/36	18.3

A csecsemőhalandóság mértéke — Ausztria kivételével — a dunai államokban még igen magas a nyugateurópai eredményekhez képest. Különösen kedvezőtlen a román adat. Románia halálozási viszonyai egyébként is a legkedvezőtlenebbek a dunai államok között.

A halálozási viszonyokról jól összehasonlítható áttekintést végső fokon a halandósági táblák nyújtanak, mert az egész népességhez viszonyított nyers halálozási gyakoriság egyező halandóság mellett is eltérő lehet, ha a népességek korösszetétele különböző. Halandósági tábla azonban nem minden országról áll rendelkezésre és a meglévők is különböző időszakokról készültek. Az időbeli fejlődés érzékeltetése céljából mindenestre tanulságos az elmúlt időkre vonatkozó adatok felsorakoztatása is. Az a) jelzésű táblán Ausztria, Csehszlovákia, Magyarország és Bulgária legutolsó halandósági tábláiból a kihalási rend főadatai sorakoznak. A b) jelzésű tábla néhány fontosabb életkorhoz tartozó népesség elhalálozási valószínűségeit mutatja be, de a multbeli összehasonlítás érdekében a korábbi halandósági táblák megfelelő eredményeit is tartalmazza. Ugyanígy a c) jelzésű tábla, amely a várható átlagos élettartam főértékeit adja meg.

a) A kihalási rend főadatai a dunai államok legutóbbi halandósági táblái szerint

Életkor	Ausztria 1930/33		Csehszlovákia 1929/32		Magyarország*) 1930/31 1941 ²⁾				Bulgária 1925/28	
	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő	fi	nő
1	88.460	90.755	85.131	87.543	83.024	85.846	87.463	89.515	82.855	85.121
2	87.222	89.569	83.486	85.917	80.683	83.527	85.931	88.147	77.726	79.851
3	86.666	89.033	82.761	85.235	79.829	82.658	85.411	87.642	75.537	77.521
4	86.281	88.659	82.284	84.769	79.278	82.070	85.092	87.311	74.311	76.196
5	85.933	88.321	81.934	84.400	78.830	81.628	84.850	87.100	73.513	75.349
10	84.732	87.148	80.706	83.126	77.490	80.171	83.896	86.251	71.417	73.133
20	82.847	85.375	78.662	81.031	75.086	77.319	81.624	83.956	68.529	69.817
30	79.507	82.381	75.203	77.669	70.912	72.793	78.019	80.577	64.354	64.256
40	75.247	78.841	71.158	73.886	66.673	68.592	74.527	77.204	60.338	59.440
50	68.454	73.654	64.877	68.907	60.672	63.532	68.911	72.728	54.864	54.153
60	56.757	64.471	54.227	70.174	51.025	55.033	58.831	64.711	46.426	47.065
70	37.834	46.620	36.605	43.050	34.961	39.583	41.617	48.490	33.183	35.387
80	14.103	19.416	13.847	17.947	13.699	16.689	16.874	21.465	16.132	17.263

b) Egyéves elhalálozási valószínűségek a dunai államok halandósági táblái szerint ezer lélekre (az államok mindenkori területére vonatkozó adatok).

Ország
időszak

Elhalálozási valószínűségek egy életévre (százezer élőre)

Ausztria

	0	1	2	3	4	5	10	20	30	40	50	60	70
	é v e s k o r b a n												
	FI												
1870—1880	275.85	77.77	50.76	36.60	26.29	18.09	7.18	9.38	10.36	15.11	23.45	40.61	77.31
1900—1901	249.72	64.36	28.19	18.36	12.62	9.06	4.41	7.10	7.52	11.71	18.88	32.87	65.99
1901—1905	232.28	57.91	27.90	17.61	12.35	9.88	4.09	7.09	7.54	11.18	18.56	34.63	73.68
1906—1910	219.82	53.02	24.24	15.40	10.70	8.71	3.71	6.60	7.24	10.82	18.34	34.70	74.21
1930—1933	115.40	14.00	6.37	4.44	4.03	3.41	1.86	3.74	4.38	7.03	12.99	26.72	60.33
	NŐ												
1870—1880	235.23	74.84	49.13	32.85	24.73	18.86	7.19	7.88	10.84	13.97	20.00	38.76	73.42
1900—1901	209.60	63.69	28.37	18.36	13.16	9.67	4.57	5.99	8.24	10.49	13.71	27.48	64.48
1901—1905	195.85	56.71	28.38	17.96	12.51	10.23	4.78	6.95	8.69	10.60	14.42	31.31	73.27
1906—1910	184.80	52.10	24.36	15.33	11.10	9.13	4.31	6.67	8.12	10.09	13.89	30.21	72.39
1930—1933	92.45	13.07	5.98	4.20	3.81	3.43	1.75	3.26	3.96	5.14	9.40	19.91	51.22

¹⁾ Százezer éves született közül az oldalt megjelölt életkort elérők száma.

²⁾ Az első világháború utáni területre vonatkozó adatok.

³⁾ Átdolgozott eredmények.

b) Egyéves elhalálozási valószínűségek a dunai államok halandósági táblái szerint ezer lélekre (az államok mindenkori területére vonatkozó adatok). Folytatás.

Ország
időszak

Elhalálozási valószínűségek egy életévre (százezer élőre)

01234510203040506070

é v e s k o r b a n

FI

Csehszlovákia

1899—1902 1) 248.17 55.52 23.13 14.42 10.12 7.31 3.05 7.49 8.04 11.87 18.81 34.37 73.98

1909—1912 1) 210.18 42.17 16.21 9.80 6.68 5.30 2.54 7.06 7.28 11.19 18.09 33.74 72.75

1929—1932 1) 129.86 14.53 6.22 4.96 4.26 3.65 1.85 4.22 4.51 7.04 12.93 26.12 59.54

1929—1932 148.69 19.32 8.69 5.77 4.25 3.80 1.99 4.29 4.64 7.07 12.85 25.79 59.74

NŐ

1899—1902 1) 209.54 55.03 24.22 14.39 10.39 7.94 3.48 6.96 8.73 9.72 13.32 29.09 70.98

1909—1912 1) 176.71 40.84 16.22 9.82 7.03 5.45 2.97 6.38 8.00 9.10 12.49 26.05 65.27

1929—1932 1) 107.18 12.66 5.63 4.36 3.73 3.35 1.90 3.54 4.15 5.36 9.14 19.72 52.11

1929—1932 124.57 18.57 7.93 5.47 4.35 3.76 2.10 3.85 4.48 5.69 9.50 20.51 54.30

FI

Magyarország*

1900—1901 2) 231.06 64.58 33.81 23.46 17.23 13.89 5.77 8.62 7.21 10.86 17.49 32.18 70.78

1910—1911 2) 215.36 57.12 31.47 21.94 16.39 12.76 5.31 8.33 7.25 10.29 17.23 32.44 72.31

1920—1921 3) 207.19 47.62 31.08 18.53 12.71 9.61 4.89 8.19 7.45 9.58 14.54 28.81 66.28

1930—1931 3) 169.76 28.20 10.59 6.90 5.65 4.56 2.64 5.59 5.32 7.74 12.47 24.84 56.72

1941 3) 125.37 17.52 6.05 3.74 2.84 2.53 1.98 4.28 3.97 5.86 10.91 22.74 53.44

NŐ

1900—1901 2) 196.61 63.39 33.76 23.64 17.44 13.64 6.66 9.67 9.62 11.21 15.22 33.27 73.82

1910—1911 2) 184.48 56.31 31.88 21.88 16.57 12.79 6.02 8.91 8.23 10.00 13.65 29.13 73.56

1920—1921 3) 177.40 43.98 31.45 17.78 13.05 9.92 5.05 7.88 8.28 8.85 12.37 25.23 60.73

1930—1931 3) 141.54 27.61 10.40 7.11 5.33 4.69 2.65 5.74 5.82 6.57 10.33 21.00 51.59

1941 3) 104.65 15.28 5.73 3.78 2.42 2.10 1.86 4.10 3.93 4.78 8.30 16.95 47.91

FI

Bulgária

1899—1902 165.23 69.42 49.97 32.11 23.15 17.92 6.89 9.82 9.56 11.31 15.40 24.92 46.87

1900—1905 158.46 70.55 39.88 26.02 18.30 14.41 6.14 8.13 8.23 11.39 16.53 27.73 49.57

1925—1928 171.45 61.90 28.17 16.23 10.74 7.68 4.00 7.27 5.65 7.67 12.38 23.34 48.55

NŐ

1899—1902 143.90 67.74 50.08 31.88 23.22 17.58 7.20 9.03 11.63 12.65 15.55 23.66 46.17

1900—1915 137.77 67.55 40.25 26.26 18.90 13.99 5.98 9.62 11.84 12.42 13.67 26.38 52.65

1925—1928 148.79 61.91 29.19 17.09 11.12 8.12 4.25 8.03 7.45 8.32 10.98 19.18 44.08

* Átdolgozott eredmények.

1) Csehszlovákia, Morvaország és Szilézia tartományai. — 2) Az első világháború előtti Magyarország Horvát-Szlavonország nélkül. — 3) Az első világháború utáni (trianoni) terület.

c) Várható átlagos élettartam években a dunai államok halandósági táblái szerint (az államok mindenkori területére vonatkozó adatok).

Ország, időszak születéskor 10 20 30 60 80

é v e s k o r b a n

FI

Ausztria

1870—1880 30.98 44.21 36.80 30.53 12.20 4.42

1895—1900 36.78 48.20 40.17 33.03 12.69 4.45

1900—1901 37.77 48.22 40.08 32.86 12.58 4.39

1901—1905 39.14 48.59 40.50 33.27 12.78 4.39

1906—1910 40.64 49.08 40.90 33.49 12.86 4.41

1930—1933 54.50 54.10 45.20 36.90 14.20 4.60

NŐ

1870—1880 33.77 45.52 38.28 31.52 12.37 4.44

1890—1900 38.97 48.55 40.86 33.84 12.96 4.65

1900—1901 39.87 48.54 40.78 33.70 12.77 4.47

1901—1905 41.05 48.81 41.21 34.22 13.07 4.49

1906—1910 42.84 49.71 41.93 34.80 13.32 4.47

1930—1933 58.50 57.00 48.00 39.60 15.40 5.00

c) Várható átlagos élettartam években a dunai államok halandósági táblái szerint
(az államok mindenkori területére vonatkozó adatok). Folytatás.

Ország, időszak	születéskor	10	20	30	60	60
			é v e s	k o r	b a n	
Csehszlovákia						
FI						
1899—1902 ¹⁾	38.89	48.33	40.03	32.96	12.82	4.37
1909—1912 ¹⁾	42.83	49.20	40.83	33.45	12.88	4.26
1929—1932 ¹⁾	53.68	54.23	45.39	37.16	14.37	4.77
1929—1932	51.92	54.04	45.29	37.15	14.35	4.73
NŐ						
1899—1902 ¹⁾	41.71	49.72	41.77	34.85	13.37	4.56
1909—1912 ¹⁾	45.90	50.91	42.88	35.78	13.94	4.62
1929—1932 ¹⁾	57.52	56.85	47.99	39.71	15.58	5.14
1929—1932	55.18	56.10	47.40	39.24	15.35	5.12
Magyarország						
FI						
1900—1901 ²⁾	37.40	48.21	40.59	33.60	12.89	4.43
1910—1911 ³⁾	39.04	48.49	40.76	33.76	12.83	4.26
1920—1921 ³⁾	41.01	49.40	41.76	34.93	13.44	4.00
1930—1931 ³⁾	49.23	53.23	44.75	37.09	14.50	4.37
1941 ³⁾	54.92	55.27	46.65	38.58	15.00	4.64
NŐ						
1900—1901 ²⁾	38.11	46.80	39.85	33.38	12.79	4.55
1910—1911 ²⁾	40.46	48.39	41.28	34.60	13.07	4.45
1920—1921 ³⁾	43.10	49.97	42.65	35.90	13.96	4.26
1930—1931 ³⁾	51.79	54.29	46.08	38.64	15.38	4.93
1941 ³⁾	58.22	57.32	48.73	40.57	16.03	5.00
Bulgária						
FI						
1900—1905	42.08	50.27	43.13	36.74	17.42	9.53
1899—1902	39.09	49.86	42.79	36.71	17.49	8.80
1925—1928	45.92	53.75	45.78	38.45	16.45	7.03
NŐ						
1899—1902	40.33	48.08	41.28	35.97	17.42	8.30
1900—1905	42.20	48.97	42.17	36.40	17.47	8.92
1925—1928	46.64	53.20	45.45	38.97	17.18	7.27

*) Átdolgozott eredmények.

1) Csehország, Morvaország és Szilézia tartományai.

2) Az első világháború előtti Magyarország Horvát-Szlavonország nélkül.

3) Az első világháború utáni (trianoni) terület.

Főleg Bulgária adataival kapcsolatban figyelembe kell venni, hogy ebben az országban legutolsó halandósági táblájának időpontja óta a halandósági viszonyok rendkívül nagymértékben javultak. Figyelemre-méltó, hogy Magyarországon és Bulgáriában a legkedvezőbb halandóságú Ausztriához képest csupán a legfiatalabb korúak adatai gyengébbek, viszont az idősebbeknek elhalálozási valószínűsége és további várható átlagos élettartama Magyarországon és Bulgáriában a kedvezőbb. Megfelel ez a különbség általában annak, amit egy-egy országon belül a város és vidék halandóságának szembeállítása szokott eredményezni. A halandósági viszonyok javulása egyébként az elmúlt húsz esztendő alatt a dunai államokban — talán egyedül Románia kivételével — nagyobb méretű volt, mint a nyugateurópai államokban. Ez utóbbiak

természetesen már jóval kedvezőbb halandósággal indultak is. De a javulási folyamat ugyanezen lépcsőfokait annakidején is hosszabb idő alatt járták végig.

4. Természetes szaporodás

A természetes szaporodásnak a tárgyalt időszakra vonatkozó adatait a dunai államokra nézve a következő tábla szemlélteti:

Év	Ausztria	Csehszlovákia	Magyarország	Jugoszlávia	Bulgária	Románia	Dunai államok együtt
a) s z á m s z e r i n t							
1921	40.687	157.412	85.394	190.426	90.718	248.303	812.940
1922	37.491	147.917	75.928	166.432	96.539	237.940	761.797
1923	46.961	170.320	79.684	180.236	84.131	236.283	797.615
1924	44.086	147.494	53.794	188.308	99.299	239.665	772.646
1925	40.853	140.399	93.330	197.641	94.100	243.660	809.983
1926	28.220	129.022	89.579	214.274	109.321	234.916	805.332
1927	19.411	105.084	67.873	175.323	71.215	210.434	649.340
1928	20.686	118.052	78.197	164.917	86.476	272.134	740.462
1929	14.713	100.780	62.616	166.295	70.764	222.910	638.078
1930	22.089	125.544	85.443	227.773	87.202	278.627	826.678
1931	12.815	105.983	61.957	193.435	72.711	226.879	673.780
1932	8.565	102.116	48.423	193.755	89.398	262.732	704.989
1933	7.470	82.427	63.998	208.512	81.410	249.730	693.547
1934	6.181	81.554	65.230	212.031	96.749	221.748	683.493
1935	—2.957	66.792	52.556	192.750	71.865	182.783	563.789
1936	— 817	62.176	55.036	194.982	71.423	226.727	609.527
1937	—4.020	60.167	54.400	181.610	66.097	223.498	581.752
1938	— 943	59.357	51.578	171.078	57.042	205.919	544.031
1939	37.180	—	62.885 ²⁾	170.742	50.683	193.449	—
1940	45.742	—	73.805 ³⁾	—	55.518	97.636	—

¹⁾ Általában az első világháború utáni területre vonatkozó adatok.

²⁾ Magyarország a felvidéki területgyarapodás (1938) után.

³⁾ Magyarország a kárpátukrajnai területgyarapodás (1939) után.

Év	Ausztria	Csehszlovákia	Magyarország	Jugoszlávia	Bulgária	Románia	Dunai államok együtt
b) e z e r l é l e k r e							
1921	6.2	11.5	10.6	15.8	18.5	15.7	13.3
1922	5.7	10.7	9.4	13.6	19.3	14.8	12.4
1923	7.2	12.2	9.7	14.5	16.5	14.6	12.8
1924	6.7	10.5	6.5	14.9	19.1	14.6	12.2
1925	6.2	9.9	11.2	15.5	17.7	14.6	12.7
1926	4.2	9.0	10.7	16.5	20.2	13.9	12.5
1927	2.9	7.3	8.0	13.3	12.9	12.3	9.9
1928	3.1	8.2	9.2	12.3	15.5	15.7	11.2
1929	2.2	6.9	7.3	12.2	12.5	12.6	9.6
1930	3.3	8.5	9.9	16.5	15.2	15.6	12.3
1931	1.8	7.2	7.1	13.8	12.5	12.5	9.9
1932	1.3	6.9	5.5	13.7	15.2	14.2	10.2
1933	1.1	5.5	7.3	14.5	13.7	13.4	9.9
1934	0.9	5.4	7.4	14.5	16.0	11.7	9.7
1935	—0.4	4.4	5.9	13.0	11.8	9.6	8.0
1936	—0.1	4.1	6.1	13.0	11.6	11.7	8.5
1937	—0.6	3.9	6.0	12.0	10.7	11.5	8.1
1938	—0.2	4.0	5.7	11.1	9.1	10.4	7.6
1939	5.6	—	6.2	10.9	8.0	9.7	—
1940	6.8	—	6.7	—	8.8	7.3 ¹⁾	—

¹⁾ Becslés.

A születések és halálozások különbözete a dunai államokban az első világháborút követő időben egészen a huszas évek második feléig nagyobb volt, mint 1910/11. átlagában. A halálozási viszonyok javulása tehát nemcsak kiegyenlítette, de felül is múlta a születéscsökkenést. A huszas évek második felétől kezdve azonban a természetes szaporodás — az időszakos ingadozásoktól eltekintve — kisebb lett, jelezve, hogy az egyre rohamosabbá váló születéskorlátozással a halálozás javulása már nem tudott lépést tartani. Valósággal katasztrofálisan alakult a volt Ausztria mérlege. Természetes szaporodása nemcsak minimálisra apadt, de négy egymást követő esztendőben — 1935—1938-ig — természetes fogvása is volt, tehát a meghaltak száma felülmúlta a születéseket. Népesedési helyzetében ekkor változás történt és 1940-ben már újra elég tekintélyes szaporulata volt. Egyébként a természetes szaporodás adatainál is megfigyelhető az egyes államok görbéinek erős összehajlása az időszak végén. A huszas évek elején még fellelhető nagy különbségek elenyésztek és a dunai népek népmozgalma kezdett egyforma szabályszerűséggel lebonyolódni.

5. Reprodukció

A születések és halálozások különbözete a szaporodási viszonyokról nem ad tiszta képet főleg az egyes népek eltérő korösszetétele miatt. Helyes feleletet a kérdésre csak akkor kapunk, ha azt nézzük, hogy a születések száma elég-e a népesség meglévő állagának pótlására. A Nemzetek Szövetsége 1941/42. évi Évkönyvében a következő idevágó eredményeket közli:

	Időszak	Tiszta reprodukciós hányadosok
Ausztria	1928	0.782
	1931—32	0.714
	1935	0.64
	1939	¹⁾ 1
	1929—32	0.939
Csehszlovákia	1920—21	1.127
Magyarország	1930—31	1.011
	1932—35	¹⁾ 1.008
	1938	¹⁾ 1
	1921—26	1.534
Bulgária	1926—27	1.446
	1933—36	1.192

A reprodukciós hányados az egységgel egyenlő, ha a születések száma pontosan a meglévő állag pótlására elegendő. Az eredmények szerint az egyes dunai államok sorra elvesztették, illetőleg elveszítik szaporodásukat és közelednek a népesedési nullpont felé. Csehszlovákia már a harmincas évek elején deficitet mutatott és különösen kedvezőtlen volt Ausztria helyzete, amely már népesedési csődöt jelentett. Azóta persze súlyos változások történtek ezekben az államokban. A dolgok addigi rendjét a többi dunai államban is felborította az új világégés és csak a romok eltakarítása után lehet majd egyik-másik országban a népesedési helyzet új felmérését és a második világháború népesedési következményeinek megállapítását megkísérelni.

¹⁾ Becslés.